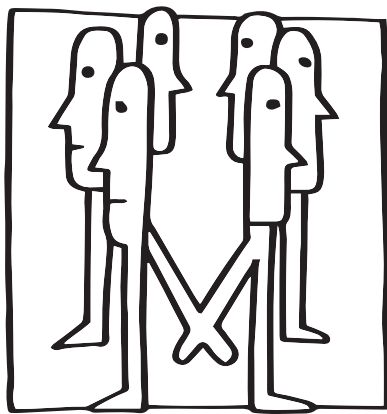

PSIHANALIZĂ CONTEMPORANĂ

Colecție coordonată de
Vasile Dem. Zamfirescu

Metoda clinică a lui Bion

PSIHANALIZĂ
CONTEMPORANĂ

TREI

R.D. HINSHELWOOD

Traducere din
limba engleză de
Daniela Andronache

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
MAGDALENA MĂRCULESCU
VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Redactare:
VLAD VEDEANU

Design copertă:
ADELINA BUTNARU (FABER STUDIO)

Director producție:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Dtp:
GABRIEL TUDORIE

Corectură:
ANA-MARIA NAVREA
CRISTINA TEODORESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HINSHELWOOD, R.D.

Metoda clinică a lui Bion / R.D. Hinshelwood ; cuv.-înainte de Nicola Abel-Hirsch ; trad. din lb. engleză de Daniela Andronache. - București : Editura Trei, 2026

Conține bibliografie. - Index

ISBN 978-606-40-2994-2

I. Abel-Hirsch, Nicola (pref.)
II. Andronache, Daniela (trad.)

159.9

Titlu: **W.R. Bion as Clinician Steering Between Concept and Practice**

Autor: **R. D. Hinshelwood**

Copyright © 2022 by Robert D. Hinshelwood

First published in 2023 By Routledge, an imprint of Taylor & Francis Group

Copyright © Editura Trei, 2026
pentru prezenta ediție

C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +4 021 300 60 90
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-2994-2

Metoda clinică a lui W.R. Bion

Bazată pe parcurgerea minuțioasă și riguroasă a operei sale, această carte ne oferă un ghid amplu al dezvoltării, practicii și evoluției travaliului psihanalitic clinic al lui Wilfred Bion.

Pornind de la importanța dată lui Kant în anii studenției, autorul urmărește influențele-cheie asupra dezvoltării psihanalitice și personale a lui Bion, trecând în revistă perioada anterioară preocupărilor sale psihanalitice, deosebit de productivă pentru teoria câmpului social, bine cunoscutele sale elaborări ale mecanismelor schizoide descrise de Klein în teoria conținerii, precum și abordarea clinică permanentă profund reflexivă inspirată mai târziu din înțelegerea creativității literare. Punând reflectorul exclusiv pe opera clinică a lui Bion și mai puțin pe teoretizările lui, Hinshelwood explorează, de asemenea, modul în care l-au ajutat pe Bion experiențele traumatice timpurii să-și modeleze atitudinile și abordarea travaliului clinic.

Fiind o prezentare amplă a principiilor operei lui Bion, această carte trebuie să devină o lectură fundamentală pentru psihanalisti și psihoterapeuții practicanți sau pentru cei aflați în formare care caută un îndrumar clar al aplicațiilor teoriei bioniene.

R.D. Hinshelwood este profesor emerit la Universitatea din Essex, Marea Britanie, și fost director al Spitalului Cassel din Londra. Este membru al Societății Psihanalitice Britanice și membru al Colegiului Regal al Psihiatrilor. A scris mult pe teme de psihanaliză, fiind autorul unor volume precum *The Dictionary of Kleinian Thought* (1989)¹ și *Research on the Couch* (2013), precum și editor, alături de Nuno Torres, al volumului *Bion's Sources* (2013).

¹ Tradusă în limba română în 1995 sub titlul *Dicționarul psihanalizei kleinienne* la editura ESF; traducători: B. Orășanu, F. V. Vlădescu. (N.t.)

Nu aş fi putut scrie această carte fără toate contribuțiile pacienților aflați în analiză și în grupuri terapeutice, precum și ale colegilor pe care îi supervizez și profesorilor care m-au inspirat atât de mult.

...teoriile psihanalitice nu prea mă interesează. Dacă ai primit educația corespunzătoare, le poți căuta în tratate, dar psihanaliza practică este singura care-ți asigură posibilitatea să citești oameni, nu cărți.

(Wilfred Bion, 1995, p. 63)

Cuprins

11	Cuvânt-înainte de Nicola Abel-Hirsch
15	Introducere
37	1. Formarea și orientarea
48	Clarificare conceptuală 1 — intuiție
54	2. Câmpuri sociale
54	Secțiunea 1 — Psihoterapia și teoria câmpului
60	Clarificare conceptuală 2 — rolurile din câmpul de forțe
63	Secțiunea 2 — perioada de război
79	Secțiunea 3 — Grupurile Tavistock
113	3. Personificarea
114	Secțiunea 1 — Formarea ca psihanalist
126	Clarificare conceptuală 3 - o fenomenologie a clivajului
133	Secțiunea 2 — Articolele despre psihoză
134	Clarificare conceptuală 4 — funcțiile Eului legate de principiul realității
136	Secțiunea 3 — Punerii în scenă de tip schizoid
162	4. Atacuri împotriva realității
163	Secțiunea 1 — Invidia și mediul
166	Secțiunea 2 — Textul esențial 1: Conținător-conținut

183	5. Cercetarea clinică, o epistemologie
188	Secțiunea 1 — psihanaliza ca știință
190	Clarificare conceptuală 5 — funcție alfa și gândire
198	Secțiunea 2 — gândirea despre gândire
202	Secțiunea 3 — Seminarele clinice din perioada 1967-1968
216	6. Tumult și invarianță
218	Secțiunea 1 — Comentariile
225	Clarificare conceptuală 6 — lucrul-în-sine invariant
232	Secțiunea 2 — Textul esențial 2: Transformarea invariantei
235	Secțiunea 3 — Invarianta psihanalitică
258	7. Triada fundamentală: știință, estetică și religie
262	Secțiunea 1 — intuiția persistentă
270	Clarificare conceptuală 7 — nivelurile mai profunde
273	Secțiunea 2 — ignoranță și receptivitate
283	Secțiunea 3 — Intuiția dintr-un vertex
294	Secțiunea 4 — Camera de joacă estetică
318	Epilog: Călătoria clinică
328	Mulțumiri
329	Referințe
344	Index

Cuvânt-înainte

Meltzer: Deci dr. Bion nu se obosește să ne informeze cum se leagă cu lucrurile la care ne gândim de obicei, el promovează în noi un fel de entuziasm care ne ia pe sus, prin canale noi, fără a ne oferi nicio ancoră...

Bion: Păi, în ce privește acest sentiment de entuziasm — ei bine, ideea este că acesta [...] este de fapt un subiect entuziasmant.

(citată din Mawson, 2014b, p. 22-24)

Această carte este o ancoră pentru cei care vor să cunoască opera lui Bion. O ancoră, nu neapărat un port sigur. Bion considera că psihanaliza este un subiect entuziasmant, iar Hinshelwood, deși riguros academic, știe și el acest lucru. Bob Hinshelwood este o autoritate în cel mai bun sens al termenului.

Atunci când i-am amintit de „ancoră” lui Hinshelwood, mi-a răspuns: „Da, poate că este o ancoră, un punct de la care se pot lansa alții în propriile călătorii”. Aș adăuga că această carte este și un punct la care ne putem întoarce pentru a ne verifica. Adeseori nu avem posibilitatea să apelăm la scrierile lui Bion pentru a ne clarifica rapid gândurile. El nu scrie așa. O consecință, în mod paradoxal, este aceea că oamenii rămân la modurile lor familiare de a se raporta la

opera sa sau prezintă uneori argumente care nu par corecte. Cartea lui Hinshelwood este un punct de ancorare — un text de referință.

În timp ce citeam cartea pentru a scrie acest *Cuvânt-înainte*, am observat că făceam două lucruri. Pe de o parte, încercam să-mi dau seama ce este relevant de punctat pentru public, iar pe de alta, transcriam paragrafe pe care doream să le păstrez pentru propria mea lucrare despre Bion. Am decis să vorbesc despre cele din urmă. Ce paragrafe am transcris?

- O categorie de paragrafe este compusă din cele în care Hinshelwood scrie despre sursele non-psihanalitice ale lui Bion, despre filosoful Kant, de exemplu. Citesc de obicei tot felul de informații despre ceea ce a preluat Bion din textele lui Kant. Hinshelwood însă ne transmite ceva despre profunzimea temelor cărora cei doi le-au dedicat mulți ani de explorare.
- O a doua categorie de paragrafe este formată din cele în care Hinshelwood scrie despre sursele psihanalitice ale lui Bion, îndeosebi despre Klein. Hinshelwood este un cunoscător al operei lui Klein, dincolo de studiul textelor lui Bion. Are o bună cunoaștere a relației lui Bion cu opera lui Klein din perspectiva apartenenței lui Bion la tradiția psihanalitică londoneză, în același timp nefiind complet în interiorul acesteia. Universitatea din Essex, unde timp de mulți ani a fost profesor de studii psihanalitice, nu este chiar în inima Londrei, este ceva mai departe de oraș și mai aproape de mare!
- Cea mai cuprinzătoare categorie de paragrafe pe care am observat că le puneam deoparte erau cele în care Hinshelwood scrie despre Bion. Îl studiază opera de cincizeci de ani. În diferite momente din cei cincizeci de ani, Hinshelwood s-a concentrat pe diferite perioade sau aspecte ale operei lui Bion. Știe

foarte multe lucruri despre scrierile despre război ale lui Bion și despre grupurile pe care acesta le-a coordonat la Clinica Tavistock în anii 1940. Descrie etosul clinic de la Tavistock din acea vreme. Atunci când vorbeam despre potențialul acestei cărți de a fi un text de referință, mă refeream la faptul că autorul nu doar menționează cartea lui Bion, *Experiences in Groups*, ci ne oferă detalii utile despre fiecare dintre capitolele acesteia. Acest lucru este valabil și pentru articolele din anii 1950, legate de tratamentul pacienților psihotici.

Ajungem astfel la primul dintre cele două puncte nodale pe care autorul le identifică în opera lui Bion, articolul din 1959, „Atacuri împotriva legăturii”. Înainte de a citi cartea lui Hinshelwood nu realizasem cât de centrală este pentru Bion legătura, respectiv atacul împotriva legăturii, nu doar pentru conceptualizările lui, ci pentru economia întregii sale opere. Ceea ce spune Hinshelwood este revelator nu doar despre scrierile lui Bion, ci și pentru munca lui clinică în general.

Titlul cărții este *Metoda clinică a lui Bion*. Este un subiect contemporan și pe bună dreptate. Subtitlul indică punctul forte specific lui Hinshelwood — *Între teorie și practică* (Hinshelwood este la fel de interesat de legătură ca Bion). Suntem familiarizați cu ideea de legătură între concepte și travaliu clinic, dar adevăratul interes vizează aici detalii ale practicii clinice propriu-zise. Iată un exemplu din Hinshelwood: „Bion întotdeauna își caută ideile în afara psihanalizei. Dar le caută pentru a-i putea asculta mai atent pe pacienții săi”.

„Atacuri împotriva legăturii” este primul punct nodal identificat de Hinshelwood în opera lui Bion. Cartea *Transformations* (1965) este cel de-al doilea punct nodal și aici accentul este pus

pe „intuiție”. În locul unei cunoașteri autoritare de sus în jos, Hinshelwood pune în evidență interesul tot mai mare acordat de Bion potențialului intuiției și dovedește o capacitate neobișnuită de a urmări direcțiile diferitelor posibile abordări ale materialului de către Bion în ilustrările clinice propuse în *Transformations*.

Pe parcursul cărții, Hinshelwood ne dovedește capacitatea sa de a-l simți pe omul Bion. El comentează cum a apreciat umorul lui Bion atunci când a citit pentru prima dată *Experiences in Groups* (cu cincizeci de ani în urmă?!). Vorbește despre efectul războiului asupra lui Bion, despre pierderea primei soții, precum și despre iubirea lui pentru Francesca. Hinshelwood este special, cred eu, prin felul în care simte „dezechilibrul” lui Bion, precum și extraordinarele lui abilități.

Meltzer s-a plâns într-o întâlnire științifică din 1966 că Bion îi dezechilibrează pe oameni. Bion, cred eu, și-a permis să fie expus la dezechilibru într-o măsură ieșită din comun. Am putea fi tentați să ne formăm o imagine asupra operei lui Bion care să excludă tensiunea viziunilor pe care a reușit să le cuprindă. Această carte nu face acest lucru.

Nicola Abel-Hirsch
Martie 2022

Referințe

Mawson, C. (2014b) Introducerea editorului la „Catastrophic change”, în *The Complete Works of W. R. Bion*, 2014, Vol. VI: 21-25.

Introducere

Wilfred Bion — omul și cariera sa

Pentru început, permiteți-mi să mă scuz: oricât am încerca să cuprindem cu mintea noastră gândirea și descoperirile altcuiva, în mod inevitabil ne vom concentra pe propriile perspective, impresii și interpretări. Cartea de față are nevoie de această scuză la fel de mult ca oricare alta, dar poate că acest avertisment premergător este necesar în mod special cu privire la genul psihanalitic, cu inevitabila sa subiectivitate și calitate personală. Bion este un creator psihanalitic care, la fel de mult sau mai mult decât oricine altcineva, a primit o multitudine de variante de interpretări de la moartea sa, în 1979. Bion însuși e posibil să-și fi dat seama că acest lucru este inevitabil, pe măsură ce încerca să surprindă ceea ce el a numit, pentru o vreme, perspectiva reversibilă (pe care o vom prezenta ceva mai târziu, în Capitolul 6).

Bion s-a născut în India, din părinți anglo-indieni, tatăl său fiind inginer. În Imperiu, acesta era un segment de populație care aspira la tradițiile, valorile și manierele culturii victorian-edwardiene și chiar le inventa. Și-a petrecut copilăria în orașul religios

hindus Mathura din nordul Indiei și a fost trimis „acasă”, la școală, în Anglia, la vârsta de opt ani, fără a mai revedea vreodată India; nu și-a revăzut nici părinții timp de doi ani.

Alături de confruntarea cu moartea tovarășilor săi în timpul războiului, primii săi ani formativi au reprezentat una dintre perioadele din viață de care i-a fost cel mai greu să se vindece. Căci și-a început cariera stelară în psihanaliză abia în 1940, când trecuse deja de vârsta de patruzeci de ani. În același an s-a și căsătorit cu cea care avea să devină actrița de film Betty Jardine. Dar ea a murit în februarie 1945, la trei zile de la nașterea primului copil, Parthenope. Bion era plecat în nordul Europei, cu trupele de atac. Într-adevăr, putem spune că tragediile s-au ținut lanț — chiar și după moartea sa, fiica lui, Parthenope, a murit în 1997 în Italia, împreună cu copilașul ei, într-un accident de mașină.

Ca intelectual, Bion a beneficiat și de multe avantaje. În 1920 a studiat istoria la Oxford, dar și filosofia, și aici s-a împrietenit cu un tânăr lector în filosofie, H.J. Paton, care a devenit mai târziu la Oxford profesorul de filosofie morală al lui White, dar și un exeget internațional în opera lui Kant. Bion l-a absorbit pe Kant de timpuriu. Mai târziu, pe la jumătatea anilor 1920, a petrecut ceva timp la Poitiers, în Franța, după cum ne spune Bleandonu (1994), unde a predat engleza în perioada în care Henri Bergson (1889, 1907; traduceri în engleză 1910, 1911) devenise o modă (și primise Premiul Nobel în 1926). Se pare că Bion a fost interesat de abordarea lui Bergson a filosofiei lui Kant (Torres, 2013a). Nu este total improbabil ca, dacă a suferit cu adevărat de „nevroză de război” (acum cunoscută drept tulburare de stres posttraumatic), flashbackurile caracteristice să fi dus la interesul lui pentru teoria lui Bergson despre timp și despre amintirile trăite.

Ceva mai târziu, Bion s-a înscris la facultatea de medicină, unde l-a cunoscut pe Wilfred Trotter (1872-1939), care îl tratase pe Freud la Londra, după ce acesta fugise din Viena în 1938. Întâmplător, Trotter era cumnatul lui Ernest Jones. După facultatea de medicină, Bion se îndrepta către o carieră în psihoterapie sau psihanaliză, fără îndoială cu încurajarea lui Trotter. În 1933 s-a angajat la Clinica Tavistock, luând astfel parte la proiectul eclectic al acestei clinici din acea perioadă. Totuși, în ciuda antipatiei lui Ernest Jones și a Societății Psihanalitice față de Clinica Tavistock din anii 1930, Bion și-a început formarea în psihanaliză la Institutul de Psihanaliză din Londra, urmând o analiză cu John Rickman. Deja făcuse puțină psihoterapie, probabil pentru traumele experiențelor sale din război (dacă nu și pentru ruperea în copilărie de familie sa din India) după ce absolvise Oxford. După Cel de-Al Doilea Război Mondial, noua analiză a lui Bion cu Melanie Klein a avut loc exact în perioada în care ea definitiva conceptualizarea dezvoltării complexe timpurii a relațiilor, anxietăților și apărărilor pe care le-a denumit poziția schizo-paranoidă (Klein, 1946).

Bion și-a prezentat lucrarea de admitere ca membru în Societate în 1950, când avea cincizeci și doi de ani, și, astfel, în comparație cu cei mai mulți dintre psihanalisti, a avut puțin timp la dispoziție pentru cariera sa psihanalitică, doar în jur de treizeci de ani, după cum s-a dovedit. După perioada sa de formare și analiza personală cu Klein (încheiată în 1953), Bion a fost atras într-un proiect de cercetare care explora într-un mod original recente idei ale lui Klein, îndeosebi în tratamentul pacienților psihotici foarte tulburați. După formare, a participat la seminare clinice cu ambii săi supervizori, Paula Heiman și Sylvia Payne.

Bion a fost un om curajos atât în război (primind și o decorație militară), cât și în asumarea cu spirit aventuros a etapelor

evoluției sale profesionale și intelectuale. În anii 1950, lucrând cu stări psihotice, a dat dovadă de o rară aversiune față de folosirea cadrelor diagnostice, recurgând la formulări psihodinamice într-o manieră mai consecventă decât alți analiști. În paralel, a refuzat să discrimineze școlile de gândire psihanalitică, de pildă împrumutând din psihologia Eului conceptul lui Katan (1954) de parte non-psihotică a personalității sau interesându-se de unele idei ale lui Winnicott, pe care, fără să-și dea seama, a încercat să le traducă în terminologie kleiniană. După Al Doilea Război Mondial se afla din nou la Clinica Tavistock, conducând pe mai multe direcții dezvoltarea utilizării la nivel social a experimentelor psihiatrice din timpul războiului (Fraher, 2004; White, 2016). S-a aflat atât de des în locul potrivit la momentul potrivit și într-o asemenea măsură, încât, dacă nu s-ar fi confruntat cu atâtea tragedii, am fi putut spune că a trăit o viață fermecată!

Pe lângă psihanaliză, a fost influențat de alte două mari inovații intelectuale ale secolului XX: filosofia procesului, la modă după Bergson, în anii 1920 și, pe atunci poate mai puțin la modă (și mai puțin cunoscute), ideile teoriei câmpului din anii 1930 și 1940 (mai recent încorporate în teoria sistemelor) — vedeți Capitolul 2. Aceste influențe sunt destul de ușor de urmărit chiar în scrierile lui Bion (Torres, 2013a, 2013b; Hinshelwood, 2018a), deși el nu le aduce în prim plan, așa cum ar fi putut să o facă. Nu sunt complet ascunse, dar nici nu sunt evidențiate în mod particular. Mai târziu, în ultima parte a anilor 1950, Bion a devenit interesat de dezbaterile radicale din filosofia științei, inclusiv de Braithwaite (1953) și empirismul din care provenea opera lui Popper (1959). În ciuda relevanței gândirii sale ulterioare cu privire la cercetarea psihanalitică (Hook 1959; Grunbaum, 1984), studiul lui Braithwaite de către Bion pare limitat (Malin, 2021).

Interesul larg față de realizările intelectuale și conceptuale ale lui Bion a lăsat puțin loc interesului pentru metoda sa clinică de lucru. Textele care prezintă ideile sale nu sunt întotdeauna ușoare, cum este, de pildă, una dintre primele cărți, cea a lui Grinberg, Sor și Bianchedi (1975 [1993]). Ulterior, operele enciclopedice ale lui Lopez-Corvo (2005) și Sandler (2010) sunt... exact așa, enciclopedice. Ies apoi în evidență două texte de introducere sistematică, al lui Bleanodonu (1994) și al lui Biran (2019). Cartea pe care o citiți acum are însă ca scop să completeze aceste descrieri scolastice ale dezvoltării conceptuale a lui Bion încercând o privire prin „ecranul” teoretic asupra metodei lui de lucru în clinică. Aceasta a fost mult mai puțin abordată, deși a existat o primă încercare făcută de Symington și Symington (1996).

Sursele ideilor lui Bion nu sunt întotdeauna ușor de identificat, iar prezenta carte vine după cea pe care am editat-o împreună cu Nuno Torres (Torres și Hinshelwood 2013). Bion și-a căutat întotdeauna ideile în afara psihanalizei. Dar cercetările lui au avut ca scop să-i poată asculta mai bine pe pacienții săi. Aceasta face ca parcurgerea textelor lui Bion să fie o sabie cu două tăișuri: urmărirea surselor lui, pe de o parte, și evaluarea aplicării lor, pe de alta. L-au făcut lecturile teoretice extinse să fie un ascultător mai bun pentru pacienții săi? Deși aceasta rămâne o întrebare de fundal pe tot cuprinsul cărții, nu este clar dacă își găsește un răspuns definitiv. Densitatea de idei din lucrările publicate ale lui Bion face gândirea lui să nu fie ușor de înțeles.

Trebuie să ne adaptăm la intruziunea ideilor, conceptelor, teoriilor și filosofiei sale, iar eu am interpolat ceea ce cred că este relevant, și poate necesar, în *Clarificările conceptuale*, pe măsură

ce noi idei par să interfereze cu munca sa clinică și pe măsură ce travaliul clinic pare să fie folosit pentru a ilustra noile sale idei. Este ca și cum Bion a considerat că e foarte dificil să asigure un echilibru între ceea ce citea (sau mai degrabă ce făcea cu ceea ce citea) și peisajul clinic pe care îl traversa cu fiecare pacient. Părea să meargă înainte și înapoi, fără a avea un centru de greutate clar.

A oscilat între polii travaliului mental identificați de Kant: conceptele fără intuiție sunt goale, iar intuițiile fără concepte sunt goale. A fost dedicat experienței clinice intuitive, precum și conceptelor abstracte, pândind când dintr-o parte, când din cealaltă. Își găsea el oare inspirația în ceea ce-i spuneau pacienții săi, ca și cum ei ar fi fost sursa cunoașterii pe care o remarcă el într-un anumit moment sau ca și cum ei erau importanți pentru ilustrarea unor lecturi asupra cărora el considera necesar să atragă atenția colegilor săi? În consecință, în unele faze, încercarea acestei cărți de a menține focusul pe clinică este imposibilă — în special în cele trei cărți din 1962b, 1963 și 1965a. În cele din urmă (începând cam din 1965), a decis că este necesar să abolească toate teoriile preconceptuate din cutia cu unelte pe care analiștii o iau cu ei în ședințe. Și chiar și după aceea a continuat să recomande abolirea memoriei și a dorinței pe baza modelului matematic al transformărilor.

Ce am încercat eu să fac este să mă concentrez pe întreaga lui creație clinică, cu iluminarea pe care el a căutat-o în lecturile sale variate începând cu perioada petrecută la Oxford, din jurul anului 1920, pe filosofia sa științifică din anii 1950 și 1960, pe dragostea sa de o viață întreagă pentru literatură. Astfel, această încercare centrată pe gândirea lui clinică apare pe fundalul acestei foame intelectuale. Inevitabil, acest demers necesită selecție și, așa cum voi arăta, voi sublinia două puncte de cotitură,